

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/Spormetre.1020697

Geliş Tarihi (Received): 08.11.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 11.04.2022

Online Yayın Tarihi (Published): 30.06.2022

ULUSLARARASI KURULUŞLARDA SPORUN ROLÜ

Çiğdem Gökdoğan^{1*}, Cenk Temel², Ender Akyol³

¹Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ANTALYA

²Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANTALYA

³İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, MALATYA

Öz: Geleneksel ulus devlet yaklaşımının sorgulanması ve ulus devletlerin, küresel sorunların çözümünde yer yer yetersiz kalması sonucu toplumların/ülkelerin hak ve çıkarlarının korunmasını sağlamak amacıyla uluslararası kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşlar, küreselleşen dünyadaki gelişmelerden etkilenip, aynı zamanda bu gelişmeleri etkileyerek toplumlara, dolayısıyla da ülkelere yön vermeye çalışmaktadırlar. Bu çalışmada; Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Avrupa Birliği, Güneydoğu Asya Ulusları Birliği, Şangay İşbirliği Örgütü, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Afrika Birliği'nin kuruluş amaçları doğrultusunda sporu kullanım biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinden yararlanılmış, literatür taraması yapıldıktan sonra ilgili kuruluşların resmi web siteleri kuruluşların politik yaklaşımları açısından detaylı olarak incelenmiştir. Sonuç olarak sporun Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlıklı bir dünya inşa etmek, UNESCO ve UNICEF tarafından eğitime erişim imkânı sunmak, Avrupa Birliği tarafından bütüncül bir Avrupa oluşturmak için bir politika aracı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Güneydoğu Asya Uluslar Birliği, insanlar arası bağları geliştirerek güçlü tutmak ve bölgesindeki halklarla dayanışmayı sağlamak, Şangay İşbirliği Örgütü ise spor yoluyla "Şangay Ruhunu"na bağlılığın ve üye ülkelerin halkları arasındaki sosyal uyumun sağlanması amacıyla spora ilişkin politikalar üretmektedirler. İslam İşbirliği Teşkilatı, spor organizasyonlarından yararlanarak uluslararası, kıtasal ve bölgesel düzeyde Müslüman toplumların işbirliğinin geliştirilmesi ve ayrıca bir kültür taşıyıcısı olarak sporu kullanırken, Afrika Birliği ise sömürgeleştirme ve ırk ayrımcılığını önlemek, öte yandan kıtanın kalkınması ve barış için sporu bir araç olarak kullanmaktadır. Sonuç olarak araştırmada incelenen uluslararası kuruluşların her birinin, kendi kuruluş amaçlarına ulaşmak amacıyla sosyo-ekonomik ve politik farklı uygulamalar biçiminde sporu bir araç olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası kuruluşlar, spor, politika

THE ROLE OF SPORTS IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract: As a result of the questioning of the traditional nation-state approach and the inadequacy of nation-states in solving global problems, international organizations have been established in order to protect the rights and interests of societies/countries. These organizations are affected by the developments in the globalizing world and at the same time try to direct societies and therefore countries by influencing these developments. In this study; the sports policies of global organizations such as the United Nations, the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), the World Health Organization (WHO), the United Nations Children's Fund (UNICEF), the European Union, the Association of Southeast Asian Nations, the Shanghai Cooperation Organization, the Organization of Islamic Cooperation and the African Union have been examined and it has been tried to determine the forms of use of sport in line with their establishment purposes. Document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the research, and after the literature review, the official websites of the relevant organizations were examined in detail in terms of the political approaches of the organizations. In this context, it has been determined that sports are used as a policy tool by the World Health Organization under the umbrella of the United Nations, to build a healthy world, to provide access to education by UNESCO and Unicef, and to create a holistic Europe by the European Union. The Association of Southeast Asian Nations produces sports-related policies in order to develop and strengthen the ties between people and to ensure solidarity with the peoples in the region, while the Shanghai Cooperation Organization produces policies related to sports in order to ensure adherence to the "Shanghai Spirit" and social harmony among the peoples of the member countries. While the Organization of Islamic Cooperation uses sports to develop cooperation between Muslim societies at the international, continental and regional level and also as a cultural carrier by taking advantage of sports organizations, the African Union uses sports as a tool to prevent colonization and racial discrimination, on the other hand, for the development of the continent and peace. As a result, it has been determined that each of the international organizations examined in the research use sports as a tool in the form of different socio-economic and political practices in order to achieve their own founding goals.

Key Words: International organizations, sports, politics

* Sorumlu Yazar: Çiğdem Şahanlı Gökdoğan, E-mail: cigdem.sahanli@gmail.com

GİRİŞ

Toplumlar bugün geçmişe nazaran çok daha fazla iletişim ve dolayısıyla etkileşim içerisinde. Ancak bu etkileşim çok önceleri başladı ve elbette etkileşimi gerekli kılan ana itki insan ihtiyaçlarıydı (Diamond, 1997). Önceleri ürün ve hizmetlerin takas edilmesi yoluyla giderilen ihtiyaçlar etkileşim sonucunda çeşitlendi ve arttı. Ticari faaliyetler paranın kullanımını doğurdu, ürünler alınabilir/satılabilir metalara dönüştü. Bu hacmi çok büyük olmasa da ticaretin doğmasına, yerel bir bölgede üretilmiş herhangi bir ürünün başka bir bölgede alınır satılır olmasına olanak sağladı (Chanda, 2009). En küçük insan topluluklarından başlayarak yüzlerce yıldan beri artarak devam eden bu süreç; günümüz arka planında ekonomik, politik, kültürel birçok yansımaları nedeniyle hemen hemen her alanda küreselleşme kavramı ile açıklanmaktadır. Ancak küreselleşme, Ritzer'in (2020) vurguladığı gibi "... *akışkanlıkları ve insanların, nesnelere, mekânların, bilginin büyüyen çok yönlü akıntıları ile bunların karşılaştığı ve yarattığı yapıları içeren...*" çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla bu kavram çağımızda gerçekleşmekte olan birçok gelişme ile dolaylı ve hatta doğrudan ilintilidir. Küreselleşme dünyanın seyrini değiştiren olaylara, yaşam şekillerini değiştiren buluşlara ve küresel dengeleri yeniden oluşturan savaşlara neden olmuştur. Bunun sonucunda da toplumların/ülkelerin hak ve çıkarlarının korunmasını sağlamak amacıyla uluslararası kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşlar küreselleşen dünyadaki gelişmelerden etkilenecek/etkileyerek toplumlara dolayısıyla da ülkelere yön vermeye çalışmaktadırlar.

Bu çalışmada; söz konusu küresel örgütlenmelerden Birleşmiş Milletler (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Avrupa Birliği, Güneydoğu Asya Ulusları Birliği, Şangay İşbirliği Örgütü, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Afrika Birliği spor politikaları incelenmiş ve bu kuruluşların kendi kuruluş amaçları doğrultusunda sporu kullanım biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, Güney Amerika Uluslar Birliği de (UNASUR) incelenmiş ancak üye devletlerin üyeliklerinden ayrılmaları ve UNASUR'a karşı Güney Amerika İlerleme ve Kalkınma Forumu'nun (PROSUR) oluşturulması sonucunda kuruluş ile ilgili sağlıklı bilgilere ulaşılamamıştır. Aynı çerçevede eski ismiyle Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) yeni ismiyle Amerika Birleşik Devletleri/Meksika/Kanada Anlaşması da (USMCA) incelenmiştir. Ancak benzer sebeplerden dolayı bu kuruluş da çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Uluslararası Kuruluşlar ve İşlevleri

Uluslararası kuruluşlar (international organizations-IOs) kavramı, hükümet dışı uluslararası kuruluşlar (international non-governmental organizations-INGOs) ve hükümetler arası uluslararası kuruluşları (intergovernmental organizations-IGOs) kapsayan bir kavram olarak kullanılmaktadır (Greenhill, 2020). Ancak biz bu çalışmada uluslararası kuruluşlar kavramını, yalnızca hükümetler arası uluslararası kuruluşlar kavramıyla eş anlamlı olacak şekilde kullanmayı tercih ediyoruz. Dolayısıyla çalışmamızın kapsamını hükümetler arası uluslararası kuruluşlar oluşturmaktadır. Hükümetler arası uluslararası kuruluşlar, egemen devletlerin üye olduğu ve karar alma mekanizmalarında yine devletlerin belirleyici olduğu uluslararası aktörlerdir. Uluslararası kuruluşlar en az üç devletin çok taraflı olarak bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Uluslararası kuruluşların yapılanması konusunda kuruluşun merkezi, idare binası; ikinci olarak kurumsal kimliği ve son olarak tüzel kişiliğinin ortaya çıkışı gibi bir sınıflandırma yapılabilir (Ateş, 2012).

Birbirlerine giderek karşılıklı bağımlı hale gelen devletler, ortak sorunlarını çözmek için uluslararası kuruluşları kurmaya yönelirler (Baharçipek, 2007). Dolayısıyla uluslararası

kuruluşlar çeşitli amaçları gerçekleştirmek için kurulurlar. Özel amaçları dışında uluslararası kuruluşların varlık kazanmalarının ilk gerekçesi, amaç ve çıkarların gerçekleştirilmesidir. Bilindiği üzere devletlerin pek çok amacı ve çıkarı söz konusudur. Devletlerin bazı amaçlarını tek başına gerçekleştirmeleri zor olduğundan birkaç devlet bir araya gelerek işbirliği ve müzakere çerçevesinde birtakım ortak amaçlar belirleyerek, bu amaçları daha kolay gerçekleştirebilirler (Dedeoğlu, 2011). Böylece uluslararası kuruluşlar, uluslararası politikanın bir gereği olarak meydana gelirler. Uluslararası kuruluşlar Birleşmiş Milletler (BM) gibi küresel ölçekte, Avrupa Birliği (AB) gibi bölgesel ölçekte faaliyet göstermeleri bakımından coğrafya ölçütüne göre sınıflandırılabilir. Öte yandan uluslararası kuruluşlar, Afrika Birliği gibi siyasi, Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi iktisadi, Kuzey Atlantik Antlaşması (NATO) gibi askeri ve savunma, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) gibi sportif, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) gibi birtakım teknik faaliyetler yürütmelerine göre de sınıflandırılabilir. Bununla birlikte; BM, AB ve Arap Birliği gibi bazı kuruluşlar, şemsiye kuruluş niteliğine sahip durumdadır. Nitekim IMF, Dünya Bankası, UNICEF gibi kuruluşlar BM şemsiyesi altında yan kuruluş konumunda faaliyet yürütmektedirler. Çoğu durumda da şemsiye kuruluşa üyelik ile yan kuruluşlara üyelik şartları birbirinden bağımsız olabilmekte, şemsiye kuruluşa ve yan kuruluşlara ayrı ayrı üye olabilmek mümkün olabilmektedir (Ateş, 2012). Bunların dışında uluslararası kuruluşlar, amaçlarına, üye sayılarına, sürelerine, faaliyetlerin öncelikli konusuna, görevlerine göre olmak üzere pek çok bakımdan sınıflandırılmaktadır (Dedeoğlu, 2011).

Devletlerin kurduğu ve uluslararası alanda bağımsız birer aktör olan uluslararası kuruluşlara, devletler pek çok işlev ve görev yüklerler (Baharççek, 2007). Uluslararası kuruluşlar da bunları yerine getirirler. Öte yandan uluslararası kuruluşlar her ne kadar devletler tarafından kurulmuş olsalar ve aynı zamanda devletlerarasındaki eşitsiz güç ilişkilerini yansıtsalar da giderek artan bir şekilde '*kendi kendini yöneten*', kendi başlarına bir aktör olarak kabul edilip faaliyet gösterirler (Oestreich, 2012). Uluslararası kuruluşların kendi başlarına birer aktör olma nitelikleri onları, adeta devletleri birbirine bağlayan uluslararası sistemin bir yapıstırıcısı gibi işlev görmelerine yol açar. Ayrıca uluslararası kuruluşlar, çok taraflı kurumsal çerçeveleri aracılığıyla devletlerarası liberal siyasetin kolaylaştırıcıları olarak da işlev görebilirler (Belém Lopes, 2016). Uluslararası kuruluşlar, uluslararası alanda ortak norm ve değerlerin benimsenip kabul edilmesi bağlamında uluslararası sosyalleşme (Beyers, 2010; Schimmelfennig, 2000), uluslararası norm ve hukuk oluşturma (Park, 2005), dış politika araçlığı, diplomasi ve müzakere kültürü, çok taraflılık ve açıklık, bilgi sağlama, karşılıklı ve sürekli denetim, kamuoyunu biçimlendirme (Greenhill, 2020), uluslararası istihdam, uluslararası faaliyet, uluslararası alanda hangi devlet dışı aktörlerin meşru kabul edildiğini belirleyerek, bunların küresel yönetişime katılımını ya da katılmamasını sağlar (Park, 2005). Ayrıca uluslararası kuruluşlar temsil, çok taraflı konferanslar, uluslararası arena gibi işlevleri yerine getirirler (Ateş, 2012). Devletlerin sahip olduğu sert güç özelliklerine sahip olmasa da birçok uluslararası kuruluş, meşruiyet algısı sağlamak bakımından” yumuşak güç” (Nye, 2004) niteliğine sahiptir. Bu yönüyle sporun devletler tarafından “yumuşak güç” doğrultusunda araçsallaştırılarak birtakım sosyal, politik ve finansal dış politika amaçları için kullanımı veya kamu diplomasisi adına spordan yararlanmak söz konusu olabilmektedir (Dubinsky, 2019). Örneğin, 4 Haziran 2018'de Uluslararası Göç Örgütü (IOM), “Mülteciler Dünya Kupası Öncesinde İngiltere'yi Destekledikçe Hayaller Gerçekleşiyor” (Dreams Come True as Refugees Cheer on England Ahead of World Cup) başlıklı bir basın bülteni yayınlamıştı. Uluslararası Göç Örgütü, İngiltere Futbol Federasyonu ile işbirliği yaparak, İngiltere ve Nijerya arasındaki dostluk maçını izlemek için Londra'daki Wembley Stadyumu'na bir grup Suriyeli mülteciyi getirmiştir. Pek çok ülkede mültecilerin yeniden yerleştirilmesine yönelik düşmanlığın arttığı bir dönemde, bu program, Uluslararası Göç

Örgütü'nün mültecilerin ev sahibi topluma hızlı ve kolay bir şekilde uyum sağlayabileceklerini daha geniş bir kitleye göstermeyi amaçlaması bakımından önemliydi (Greenhill, 2020). Bu örnekten başka küresel ve bölgesel ölçekte örgütlenen Birleşmiş Milletler (BM), IMF, Dünya Bankası, UNESCO, UNICEF, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Avrupa Birliği gibi pek çok uluslararası kuruluş spor ile bağlarını sıkılaştırmaya ve etkilerini artırmaya daha çok ilgi göstermektedirler (Carrard, 2011). Hatta UNESCO, UNICEF gibi birçok kuruluş spor, kalkınma, barış programlarına dolaylı olarak sponsor olarak ve bu programları yürüterek destek vermektedirler (Giulianotti, 2011). Birçok uluslararası kuruluş kimi zaman ortak uluslararası faaliyet yürütebilmektedir (Ateş, 2012). Ayrıca hükümetler arası kuruluşlar ile hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası federasyonlar, uluslararası alanda insani yardım amaçlı faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları (STK) arasında politika ve norm oluşturma, ortaklıklar kurma konusunda da çeşitli işlev ve ilişkiler ortaya çıkabilmektedir. Uluslararası kuruluşların politika ve norm oluşturma konusunda sporun farklı aktörlerine yaygın etkileri bakımından BM ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ilişkisi buna örnek verilebilir. Nitekim 2009 yılından bu yana BM içinde daimi gözlemci statüsü bulunan Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) BM sistemi içerisinde geniş çapta kabul gören toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilir kalkınma gibi hedeflerin aynı zamanda IOC tarafından da benimsenmesini sağlamıştır (Bousfield ve Montsion, 2012). FIFA (Internationale de Football Association) gibi uluslararası spor federasyonları, UNICEF ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi kuruluşlarla işbirlikleri yapmaktadırlar (Giulianotti, 2004). Dolayısıyla araştırmamızdaki uluslararası kuruluşlar spora ilişkin işlevlerinin bir kısmını böylesi kuruluşlardan aldıkları fonlar aracılığıyla yürütmektedirler (Lau ve Trengrouse, 2004; www.unhcr.org/tr/28629-uefa-ve-unhcr-multecileri-desteklemek-icin-isbirligi-yapiyor.html).

Birleşmiş Milletler ve Spor

1945'te kurulmuş olan Birleşmiş Milletler (BM), araştırmanın yapıldığı tarihlerde 193 üye devletten oluşan uluslararası bir örgüttür. Birleşmiş Milletler'in ana amaçları[†] : uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması, insan haklarının korunması, insani yardım sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi ve uluslararası hukukun desteklenmesidir. Belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi için spor ve beden eğitiminin sunacağı katkıya vurgu yapmak amacıyla BM tarafından 2005 yılı "Uluslararası Spor ve Beden Eğitimi Yılı" olarak kabul edilmiştir.[‡] Birleşmiş Milletler ulusal sınırları aşan ve tek başına hareket eden ülkelerin üstesinden gelemeyeceği sorunları çözmeye odaklanır. Örgüt, Birleşmiş Milletler Şartı[§]'nda da belirtilen hedeflerine ulaşabilmesi için, sistemin bünyesinde bulunan çeşitli kuruluşlar ile birlikte çalışır. Bu bölümde, sırasıyla Birleşmiş Milletler bünyesinde bulunan UNESCO, WHO ve UNICEF'in spor ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

UNESCO ve Spor

Birleşmiş Milletler'in beden eğitimi ve spor için öncü alt birimi olan UNESCO 1945'te kurulmuştur. Örgüt, spor politikalarını arttırmak ve güçlendirmek isteyen üye devletlere

[†] <https://www.un.org/en/about-us>.

[‡] <https://digitallibrary.un.org/record/540409>

[§] <https://www.un.org/en/about-us/un-charter> Birleşmiş Milletler Şartı, Birleşmiş Milletlerin kurucu belgesidir. 26 Haziran 1945'te San Francisco'da Birleşmiş Milletler Uluslararası Örgütlenme Konferansı'nın bitiminde imzalanmış ve 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletler, benzersiz uluslararası karakteri ve uluslararası bir anlaşma olarak kabul edilen Şartı'na verdiği yetkiler nedeniyle çok çeşitli konularda harekete geçebilmektedir. Bu itibarla, BM Şartı uluslararası hukukun bir belgesidir ve BM Üye Devletleri bu sözleşmeye tabidir. BM Şartı, Devletlerin egemen eşitliğinden uluslararası ilişkilerde güç kullanımının yasaklanmasına kadar uluslararası ilişkilerin temel ilkelerini düzenler.

yardım, danışmanlık hizmetleri ve rehberlik sağlamaktadır^{**}. UNESCO’da spor ile ilgili kararlar sosyal ve beşeri bilimler bölümündeki ortaklar içerisinde bulunan spor ve dopingle mücadele kategorisinde ele alınmaktadır. UNESCO, “Sporda Dopingle Mücadele Uluslararası Sözleşmesi” gereğince uluslararası işbirliği, eğitim ve kapasite geliştirme yoluyla anti-doping mücadelesine aktif olarak katılmaktadır^{††}. UNESCO’nun spor ile ilgili çalışmalarını sürdürdüğü oluşumlardan biri 1976’da kurulan “Uluslararası Beden Eğitimi ve Spordan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Bürokratlar Konferansı’dır (MINEPS)”^{‡‡}. MINEPS; hükümetler, hükümetler arası kuruluşlar, spor hareketi, akademi ve uzman STK’ları dâhil eden küresel bir platformdur. MINEPS, dünya çapında politika önerilerinin uygulanmasına rehberlik ederek beden eğitimi ve sporun, eğitim, kültür ve sosyal alanlarda gelişimini arttırmasını hedeflemektedir. Öte yandan MINEPS, beden eğitimi ve sporun herkes için temel bir hak olarak kabul edilmesinde ve hükümetler arası Beden Eğitimi ve Spor Komitesinin (CIGEPS) oluşturulmasında da önemli bir rol oynamıştır^{§§}.

UNESCO’nun uluslararası spor politikalarını belirleyen en önemli dokümanı, “Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı^{***}”dır. UNESCO Genel Konferansı’nın (1978) 20. oturumunda kabul edilen bu şart, beden eğitimi ve sporun temel bir hak olduğunu belirten önemli bir belgedir. UNESCO öncülüğünde oluşturulan şart, sporda karar almayı yönlendiren ve destekleyen hak temelli bir referanstır ve herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın herkesin spora erişimini teşvik ederek tüm aktörler için etik ve kalite standartlarının çerçevesini belirlemektedir^{†††}. Eğitim ile birlikte sporu da teşvik eden UNESCO tarafından, tüm sporcuların eşitlikçi bir spor ortamında faaliyet gösterebilmesi amacıyla, bir halk sağlığı sorunu olarak görülen dopingin ortadan kaldırılması için 191 taraf devlet ile Anti-Doping Sözleşmesi yapılmıştır. Bu sözleşme 19 Ekim 2005’te kabul edilmiş, 1 Şubat 2007’de yürürlüğe girmiştir.^{‡‡‡}

Öte yandan spor ve beden eğitimi ile ilgili politikalar geliştirilmesini 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine^{§§§} bağlamayı taahhüt eden, aynı zamanda çok kapsamlı bir spor politikası izleme çerçevesinde ulusal ve uluslararası işbirliği için beş öncelikli alana destek olmayı işaret eden Kazan Eylem Planı (KAP), 2017’de Altıncı Dünya Spor Bakanları Konferansı’nda (MINEPS VI) kabul edilmiştir^{****}. Böylelikle KAP’ın uygulanmasına yönelik spor, beden eğitimi ve fiziksel aktiviteler için küresel gözlemevi kurulması çalışmalarına başlanılmıştır. UNESCO’nun spor ile ilgili çalışmalarını sürdürdüğü diğer oluşum ise “Beden Eğitimi ve Hükümetler arası Spor Komitesi”dir (CIGEPS)^{††††}. CIGEPS; hükümetler ve diğer

** <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco>

†† <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping>.

‡‡ <https://en.unesco.org/mineps6/about>

§§ <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/cigeps>.

*** <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/sport-charter> http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13150&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html,

††† http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13150&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

‡‡‡ <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/convention> ,

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142594>

§§§ <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

**** <https://en.unesco.org/mineps6/kazan-action-plan>. MINEPS VI tarafından 15 Temmuz 2017 de kabul edilen KAP, spor politikası geliştirme çerçevesinde BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile ilişkili olarak beş ana alana hizmet etmeyi taahhüt etmektedir. Bu öncelikli beş alan: Kanıta dayalı bir savunuculuk aracı geliştirmek, sporun Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine katkısı için göstergeler geliştirmek, spor bütünlüğü standartlarını birleştirmek, kadınlar ve spor için küresel bir gözlemevi kurmak, bilgi paylaşımı için bir değişim odası oluşturmak.

†††† <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/cigeps>. CIGEPS aracılığıyla UNESCO, spor ve beden eğitimi alanında hükümet eylemlerini yönlendirme ve dünya çapında kanıta dayalı beden eğitimi ve spor

paydaşlar arasında diyalog ve işbirliği için eylem odaklı bir platformdur. Platform spora ilişkin eğilimleri belirleyerek, bilgi alışverişini kolaylaştırır ve politika uygulama araçları geliştirmek için iyi uygulamaları tanımlar.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Spor

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletlerin sağlık ile ilgili çalışmalarını yürüttüğü alt örgütüdür^{††††}. Örgütün spor ile ilgili çalışmaları sağlık konuları arasında bulunan “Fiziksel Aktivite” başlığı altında gerçekleştirilmektedir^{§§§§}. Konuyla ilgili “Fiziksel aktivite 2018-2030 WHO Küresel Eylem Planı”^{*****} hazırlanmış ve “sağlıklı bir dünya için daha aktif insanlar” sloganıyla düzenli fiziksel aktivitenin kalp hastalığı, felç, diyabet ve çeşitli kanser türleri gibi bulaşıcı olmayan hastalıkları önlemeye ve yönetmeye yardımcı olduğu ayrıca fiziksel aktivite ile yaşam kalitesi ve zindeliğin artırılabilirliği de vurgulanmaktadır^{†††††}. Bu kapsamda her yıl düzenli olarak küresel çapta “Walk the Talk” etkinliği düzenlenmektedir^{†††††}. Etkinliğin amacı, insanları hem kendi hem de başkalarının sağlığı için harekete geçirmektir. Aynı kapsamda Dünya Sağlık Örgütü, fiziksel aktiviteyi teşvik etmek için günümüze uygun olarak dijital çözümler üretmektedir. Bunun için bilimsel ortaklar ve endüstri çalışmaları ile birlikte “mActive” isimli cep telefonu tabanlı bir yürüme programı geliştirmiştir. Geliştirilen bu programla amaçlanan fiziksel aktivite seviyesi düşük olanların aktif hale getirilmesi, fiziksel ve zihinsel sağlıklarının desteklenmesine yardımcı olmaktadır^{§§§§§}. Örgütün tüm çalışmaları değerlendirildiğinde, sağlıklı ilişkili beden eğitimi ve spor politikalarının üretilmesi ve bunların savunularının yapılmasında küresel anlamda öncü bir rolü olduğu söylenebilir.

UNICEF ve Spor

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), erken çocukluktan ergenliğe kadar çocukların hayatlarını iyileştirmek, haklarını savunmak ve potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak için 190 ülke ve bölgede ofisleri aracılığıyla çalışmaktadır ve üye devletlerin gelişim ve kalkınma politikalarını teşvik etmektedir^{*****} ^{†††††}. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri^{†††††} kapsamında on yedi adet Kalkınma Hedefi içerisinde altı adet hedef (SKH 3,4,5,8,11,16) spor ile doğrudan ilişkilidir^{§§§§§}. Bu hedeflere göre spor; kadınların, çocukların, gençlerin ve toplulukların güçlendirilmesinin

---

politikaları ve programlarının uygulanmasını sağlamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda Hükümetler arası doğası nedeniyle CIGEPS, Üye Devletleri bir araya getirme ve hükümetleri, beden eğitimi ve spor programlarının somut sosyo-ekonomik faydalarını ve yüksek bir yatırım getirisi sağlama potansiyellerini optimize etmek için uluslararası işbirliklerine dâhil etme potansiyeline de sahiptir.

†††† <https://www.un.org/en/about-us/un-system>.

§§§§ <https://www.who.int/health-topics/#P>.

***** <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

††††† <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

††††† <https://www.who.int/news-room/events/global-walk-the-talk>.

§§§§§ <https://www.who.int/activities/digital-solutions-for-promoting-physical-activity>.

***** <https://www.un.org/en/about-us/un-system>.

†††††† <https://www.unicef.org/what-we-do#education>

†††††† <https://sdgs.un.org/2030agenda> 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, insanlar, gezegen ve refah için yapılan bir eylem planıdır. Aynı zamanda evrensel barışı güçlendirmeyi amaçlar. İşbirlikçi ortaklık içerisinde hareket eden tüm ülkeler ve paydaşlar için bu planın uygulanması öngörülmüştür. Bu amaçların uygulanması noktasında kapsayıcılığa dikkat edilerek kimsenin geride bırakılmamasına önem verilmektedir. Açıklanan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ve 169 amaç, Binyıl Kalkınma Hedefleri üzerine inşa edilmeye ve bunların eksik kalan yönlerini tamamlamaya çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler bu hedeflerle herkesin insan haklarına erişimini, cinsiyet eşitliğini, kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Birbirine entegre şekilde sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutunu dengelerler.

§§§§§§ <https://www.sport-for-development.com/essentials?id=1#cat1>

yanında sağlık, eğitim ve sosyal içerme hedeflerine erişimin aracı olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılabilmesi için BM çatısı altında faaliyet gösteren çeşitli yardımcı kuruluşlar bulunmaktadır. Bu yardımcı kuruluşlardan biri de Gelişim İçin Spor (S4D)^{*****} kuruluşudur. Gelişim İçin Spor, temelde BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olmak üzere belirli kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için sporun, fiziksel aktivitenin ve oyunun bilinçli şekilde kullanımını ifade eden bir yaklaşımdır. Gelişim İçin Spor kuruluşları, sporun, çocuklar ve gençler için öğrenme, sağlık, güçlendirme ve koruma gibi alanlarda kapsayıcı bir araç olarak kullanılmasını hedeflemektedir^{††††††††}. UNICEF ise faaliyetlerini Gelişim İçin Spor hedeflerine ulaşılabilmesi için yürütmektedir ve spor UNICEF'in teşvik ettiği genel politikalara ulaşım araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu hedefler doğrultusunda 2006 yılında Barcelona Futbol Kulübü (FC Barcelona) ve Barça Vakfı, UNICEF ile öncü bir ortaklığa imza atmıştır. "Oyuna Girmek (Çocukların Gelişimi İçin Spor)" isimli bir program, bu kapsamda yedi ülkede iki milyondan fazla çocuğa UNICEF program desteği sağlamıştır. "Oyuna Girmek (Çocukların Gelişimi İçin Spor)" programının odak noktası, çocukların hayatlarını spor ve oyun yoluyla iyileştirmektir^{††††††††}. Programa göre spor, en dezavantajlı gruplar da dâhil olmak üzere tüm çocukları erken yaşlardan itibaren sosyal faaliyetlere dâhil etmek için güçlü bir araç olarak görülmektedir. Program, sporu tanımlamakta ve Gelişim İçin Spor programları ile ilgili geniş kapsamlı veriler sunmaktadır. Ayrıca, çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve teşvik etmek için Gelişim İçin Spor yaklaşımına dayalı program ve uygulamaları ortaya çıkarmaktadır.

Avrupa Birliği ve Spor

Avrupa Birliği, yapısı ve işleyişi bakımından 27 üye ülkesi ile birlikte diğer uluslararası kuruluşlardan farklıdır ve uluslar üstü bir kurum olarak yetki devrine bağlı yönetim sistemi içerisinde işleyişini sürdürmektedir (İnci, 2011). Spor ile ilgili politikaları da bu işleyiş çerçevesinde farklı aktörler ve otoriteler tarafından oluşturulmaktadır. Avrupa Birliği'nin çok aktörlü yapısı gereği spor alanındaki işleyişi de üye ülkelerin spor bakanları ve yöneticilerinin katılımıyla gerçekleşmektedir. Avrupa Birliği'nin yetki alanlarından biri olan spor ilk kez 2009 yılında Lizbon Anlaşması ile birlikte hükme bağlanmıştır ve birliğin spor politikaları konusunda en yetkili organı Avrupa Konseyi'dir. Avrupa Birliğinin spor politikalarının temelinde Avrupa Konseyinin 2001 yılında revize ettiği Avrupa Spor Şartı^{§§§§§§§§} bulunmaktadır. Avrupa Spor Şartı, Avrupa Birliği'nin belirlemiş olduğu ortak sosyo-kültürel, ekonomik ve politik hedeflere ulaşmasına yardımcı olacak en önemli araçlardandır. Çünkü bu "Şart" tüm Avrupa'nın spor konusundaki ortak hedeflerine ulaşmasını içermektedir. Bununla ilgili olarak Avrupa Spor Etiği Kodu da Avrupa Spor Şartı'nı destekleyen oluşumlardan biri

***** <https://www.sport-for-development.com/home>.

†††††††† <https://www.sportfordevelopment.com/imglib/downloads/Guidelines/giz2020-guideline-general-s4d-background.pdf> Gelişim için Spor, (genç) katılımcıların kişisel ve sosyal gelişimlerini spor ve motor gelişimlerinden önceleyen, egzersizlerin kasıtlı pedagojik gelişimi ve uygulanması anlamına gelir. S4D'de spor ve fiziksel aktivite, özellikle Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri dâhil olmak üzere kalkınma hedeflerine ulaşmak için kullanılır. Sporun bu hedeflere anlamlı bir katkı yapması için, egzersizlerin, katılımcıların yaşam becerilerini/yeterliliklerini açıkça ve kasıtlı olarak geliştirecek şekilde değiştirilmiş şekillerde kullanılması gerekir. Bu tür etkinliklerin geliştirilmesine yardımcı olmak için S4D Koçları, S4D'nin Beş İlkesini dikkate almalıdır. S4D'nin beş ilkesi şunlardır: Katılımcıların çok boyutlu gelişimi, yaşam becerilerini/yeterliliklerini geliştirme, Bir koçun rolleri ve sorumlulukları, uygun eğitim amaçları, S4D eğitiminin yapısı.

†††††††† <https://www.unicef.org/media/51556/file/%20Getting-into-the-game-summary-2019.pdf%20.pdf>

§§§§§§§§ <https://www.coe.int/en/web/sport/european-sports-charter/> <https://rm.coe.int/16804c9d9dbb>.

²¹ <https://www.unicef.org/media/51556/file/%20Getting-into-the-game-summary-2019.pdf%20.pdf>

²⁰ <https://www.sportfordevelopment.com/imglib/downloads/Guidelines/giz2020-guideline-general-s4d-background.pdf>

olarak Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir^{*****}. Avrupa Spor Etiği Kodu, bütün spor faaliyetlerinin etik kurallar çerçevesince yapılmasını öngörmektedir. Avrupa Spor Şartı ve Spor Etiği Kodu, tüm Avrupa vatandaşlarının spora katılımını ve en uygun koşullarda spor yapabilmelerini taahhüt etmektedir. Avrupa Birliği politikaları içerisinde sporun daha etkin hale getirilmesi ve ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı önlem alınması amacıyla 2007 yılında Avrupa Komisyonu tarafından “Beyaz Kitap” yayımlanmıştır^{††††††††}. Oluşturulan Beyaz Kitap’ta yer alan şartların uygulanması ve önlemlerin alınması için her ülkeye yönelik çalışma grupları bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nin spor hedeflerine ulaşabilmesi için kabul edilen oluşumlardan diğeri de Avrupa Konseyi’nin “Spor Üzerine Genişletilmiş Kısmi Anlaşması”dır (EPAS)^{‡‡‡‡‡‡‡‡}. EPAS, üye devletlerin hükümetleri arasında sportif işbirliği için bir platformdur ve aynı zamanda hükümetler, spor federasyonları ve STK’lar arasındaki diyalogu teşvik ederek sporun daha etik, daha kapsayıcı olması için kamuya katkıda bulunur. Öte yandan Avrupa çapında spor etkinliklerini ve programlarını desteklemek amacıyla Avrupa Komisyonu’nun bir spor hareketi bulunmaktadır. Avrupa Birliği Spor Forumu^{§§§§§§§§} olarak bilinen spor hareketinin görevi, Avrupa için sporun tüm paydaşları ile iletişim kurmak ve katılımcılar arasındaki etkileşimi artırmak olarak belirlenmiştir. Avrupa Spor Forumu, aktif bir yaşam tarzının herkes için ne kadar önemli olduğu konusunda farkındalık yaratmak ve hareketsizliği engellemek için 2015’ten beri Avrupa Spor Haftası’nı düzenlemektedir^{*****}. Avrupa Spor Haftası kapsamında her yıl milyonlarca insanın katılımıyla “BeActive”, “Sport to talk” vb. etkinlikler yapılmaktadır^{††††††††-‡‡‡‡‡‡‡‡}. Spor politikaları konusunda Avrupa Birliği’nin, Avrupa’da eğitim, öğretim, gençlik ve sporu destekleme programı olan “Erasmus+” programı^{§§§§§§§§} da önemli faaliyet alanlarından biridir. Erasmus+, katılımcılara yükseköğretim, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi, gençlik ve spor gibi alanlarda hareketlilik ve işbirliği fırsatları sunmaktadır. Bu kapsamda katılımı artırmak ve bütüncül bir Avrupa oluşturmak için “Erasmus+ Spor Bilgi Günü” oluşturulmuştur^{*****}. Tüm bu faaliyetler birlikte değerlendirildiğinde sporun Avrupa Birliği tarafından sosyo-ekonomik ve politik bir araç olarak kullanıldığı ve bütünlük bir Avrupa oluşturabilmek için spordan etkin olarak yararlanıldığı söylenebilir.

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği ve Spor

Küreselleşme, hızlı uyum süreçlerini beraberinde getirmiştir ve bu değişimlere ayak uydurmak için oluşturulan ekonomik yapılardan biri de Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği’dir (ASEAN) (Temiz ve Aydoğdu, 2019). Hükümetler arası bir organizasyon olan ASEAN, 1967’de ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, eğitim ve diğer alanlarda işbirliği ile adalet ve hukukun üstünlüğüne saygı ve Birleşmiş Milletler ilkelerine bağlılık yoluyla, bölgesel barış ve istikrarın geliştirilmesi amacı ve “Tek Vizyon, Tek Kimlik, Tek Topluluk” sloganıyla kurulmuştur^{††††††††††}. Birliğe üye 10 ülke bulunmaktadır. Birliğin sloganında da belirtildiği gibi ortak hedeflere ulaşmak için spor bir araç olarak kullanılmaktadır^{‡‡‡‡‡‡‡‡}. Sağlıklı yaşam tarzını teşvik etmek, insanlar arası bağları geliştirerek güçlü tutmak ve ASEAN bölgesi ve

*****<https://rm.coe.int/16805cecaa>.

††††††††††https://ec.europa.eu/cyprus/sites/default/files/white_paper_on_the_future_of_europe-2.pdf.

‡‡‡‡‡‡‡‡<https://www.coe.int/en/web/sport/epas>.

§§§§§§§§https://ec.europa.eu/sport/about/initiatives/forum_en.

*****https://ec.europa.eu/sport/week/about_en.

††††††††††https://ec.europa.eu/sport/about/initiatives/beactive_en.

‡‡‡‡‡‡‡‡[https://www.coe.int/en/web/sport/start-to-talk#{%2237617769%22:\[4\]}](https://www.coe.int/en/web/sport/start-to-talk#{%2237617769%22:[4]})

§§§§§§§§https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en.

*****https://ec.europa.eu/sport/about/initiatives/info-day_en.

††††††††††<https://asean.org/about-asean/asean-charter>

‡‡‡‡‡‡‡‡<https://asean.org/about-asean/asean-charter/> <https://asean.org/our-communities/asean-socio-cultural-community/sports/>

çevresindeki halklarla dayanışmayı sağlamak, spor yoluyla ulaşılması gereken amaçlardandır. ASEAN'da üç topluluk bulunmaktadır. Bunlar; ASEAN Politik-Güvenlik Topluluğu, ASEAN Ekonomi Topluluğu ve ASEAN Sosyo-Kültürel Topluluğu'dur^{§§§§§§§§§§}. Spor, ASEAN Sosyo-Kültürel Topluluk içerisinde yer almakta ve spor ile ilgili kararlar birliğe bağlı devletlerin spor bakanlarından oluşan ASEAN Spor Bakanları Toplantısı'nda (AMMS) alınmaktadır^{*****}. AMMS, ilk olarak 16. ASEAN Zirve Toplantısı'nda sporda işbirliğini teşvik etmek amacıyla önerilmiş ve 7-8 Mayıs 2011 tarihinde yapılan 18. ASEAN Zirve Toplantısı'nda kurulmuştur. Böylece sporun, ASEAN halkları arasında daha fazla etkileşim sağlamada etkili araçlardan biri olduğu da kabul edilmiştir. AMMS, spora yönelik işbirlikleri aracılığıyla, ASEAN üye devletlerinin vatandaşları arasında sağlıklı yaşam tarzının, etkileşimin ve dostluğun spor yoluyla teşvik edilmesini, sporun bölgesel kalkınma, barış ve istikrar üzerindeki rolünün anlaşılmasını, bölgesel ve uluslararası düzeyde sportmenliğin, rekabetin ve sporda bir ASEAN kültürünün oluşturulmasını hedeflemektedir. AMMS, herkesin spora eşit katılımını ve kadınlar için sporda cinsiyet eşitliği sağlamak, spor endüstrisi ve spor turizmi ile özel sektör işbirliğini geliştirmek, fiziksel uygunluk ve sağlığın yaygınlaştırılması için okullarda beden eğitimi öğretim programlarının geliştirilmesini teşvik etmek gibi faaliyetler yürütmektedir^{††††††††††}. ASEAN ayrıca spor endüstrisinin potansiyelini arttırmak amacıyla 2013 yılını "Spor Endüstrisi Yılı" olarak ilan etmiştir^{*****}. Bunun yanı sıra ASEAN'ın hedeflerine ulaşabilmek için yürüttüğü oluşumlardan biri de Japonya hükümeti öncülüğünde yürütülen "The Sport For Tomorrow (Yarın İçin Spor)" programıdır^{§§§§§§§§§§}. Program 100'den fazla ülkede 10 milyondan fazla kişinin spora katılımını teşvik etmekte, aynı zamanda ASEAN ve Japonya arasındaki politikalara katkıda bulunmaktadır. "The Sport For Tomorrow" programının bir parçası olarak görev yapan "ASEAN Uluslararası Spor Akademisi"^{*****} de dünyanın her yerinden gençleri, spor yöneticilerini, antrenörleri ve akademisyenleri geliştirmeye yönelik eğitim faaliyetleri yürütmektedir.

Şangay İşbirliği Örgütü ve Spor

Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) soğuk savaş döneminden sonra ortaya çıkan ABD'nin tek kutuplu dünya düzeni karşısında sınır güvenliğini korumak ve sosyo-ekonomik çıkar sağlamak için Çin ve Rusya'nın tarihsel ilişkisinin öncülüğünde oluşturulmuştur (Eren, 2017; Kutlu, 2021). Örgüt Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile birlikte Şangay Beşlisi olarak 1996'da Çin'in Şangay kentinde kurulmuş ve Özbekistan, Pakistan ve Hindistan'ın katılımıyla üye sayısını sekize yükseltmiştir (Altundağ, 2016). ŞİÖ'nün, üye devletler arasında karşılıklı güveni ve etkileşimi güçlendirmek, sosyo-kültürel gelişme, teknoloji, ulaşım, çevre koruma, bölgesel barış, demokrasi, adil ve rasyonel bir uluslararası ekonomik düzenin kurulmasını teşvik etme gibi hedefleri vardır^{††††††††††}. Örgütün iki daimi organı bulunmaktadır. Bunlar; merkezi Pekin'de bulunan ŞİÖ sekreterliği ve Taşkent merkezli Bölgesel Terörle Mücadele Yürütme Komitesidir (RATS). Spor ile ilgili kararlar yürütme

§§§§§§§§§§ <https://asean.org/our-communities>

***** <https://asean.org/our-communities/asean-socio-cultural-community/sports/>. <https://asean.org/wp-content/uploads/images/Community/ASCC/AMMS/Chairmans%20Statement%20for%20AMMS-1.pdf>

†††††††††† <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/Adopted-Joint-Statement-for-1st-AMMS-Japan-as-of-11-Oct-2017.pdf>. / <https://asean.org/our-communities/asean-socio-cultural-community/sports/>.

†††††††††† <https://asean.org/wp-content/uploads/images/Statement/2013/chairmans%20statement%20of%20the%20nd%20asean%20ministerial%20meeting%20on%20sports%20amms-2%205%20dec%202013%20vientiane%20lao%20pdr.pdf>

§§§§§§§§§§ <https://www.sport4tomorrow.jpnsport.go.jp/about/>

***** <https://www.sport4tomorrow.jpnsport.go.jp/about/>.

†††††††††† http://eng.sectsc.org/about_sco/

organı olarak görev yapmakta olan ŞİÖ Sekreterliği tarafından alınmaktadır^{*****}. Örgüt, spor yoluyla “Şangay Ruhı”na bağlılığın ve üye ülkelerin halkları arasındaki sosyal uyumun sağlanmasını, sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesini, dostluğun güçlenmesi, kültürel alışveriş ve işbirliğinin artırılmasını ve ŞİÖ’nün küresel arenada etkili olmasını amaçlamaktadır^{*****}. Bu bağlamda ŞİÖ üye devletlerinin yetkili organları tarafından 2019 yılında “Fiziksel Uygunluk ve Sporda İşbirliği Anlaşması” imzalanmıştır^{*****}. Bu anlaşmayla birlikte ŞİÖ’ye üye devletler, barış, sosyal uyum ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sporu bir araç olarak kabul etmekte, sporcuların ve spor etkinliklerinin siyasi amaçlarla kullanılmasının kabul edilemez olduğunu vurgulamaktadırlar. ŞİÖ üye devletleri anlaşmanın uygulanmasına yönelik tutarlı çalışmaları desteklerken, fiziksel uygunluk yoluyla dostane ilişkileri güçlendirmeye çalışmakta ve sporcuları, uluslararası spor etkinliklerine katılmaya teşvik etmektedirler. Bu bağlamda ŞİÖ Sekreterliği tarafından organize edilen ve ŞİÖ üye devletleri, diyalog ortakları ve davetli ülkelerin katılımıyla geleneksel olarak her yıl "Daha dostça, daha yakın, birleşmiş" sloganıyla “ŞİÖ Kunming Maratonu” düzenlenmektedir^{*****}. Bu faaliyetlerin yanında özellikle son yıllarda “ŞİÖ Boks Turnuvaları”^{*****} yapılmakta ve “ŞİÖ Koşu Grubu Projesi” faaliyete geçirilmektedir^{*****}.

İslam İşbirliği Teşkilatı ve Spor

İslam İşbirliği Teşkilatı dini esaslar çerçevesinde bölgesel olmayıp dünyanın geniş bölgelerine yayılmış ve nüfusunun önemli çoğunluğunun Müslüman olduğu ülkeleri yapısına dâhil eden uluslararası bir örgüttür (Öztürk, 2018; Uslu 2018). Türkiye’nin de aralarında bulunduğu dört kıtaya yayılmış 57 üye devleti ile birlikte Birleşmiş Milletlerden sonraki en büyük ikinci uluslararası kuruluşur^{*****}. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) içerisinde, merkezi organlar ve yan kuruluşlar bulunmaktadır. Üye Devletler otomatik olarak bu kuruluşlara dâhil olurlar^{*****}.

Örgüt içerisinde üyeliğin isteğe bağlı olduğu “bağlı kuruluşlar” da bulunmaktadır ve bu kuruluşlar örgütün işleyişine destek vermektedir^{*****}. İslam İşbirliği Teşkilatı içerisinde yer alan İslami Dayanışma Sporları Federasyonu (ISSF) spor ile ilgili kararların

^{*****} <http://eng.sectsco.org/news/20170404/242656.html>

http://eng.sectsco.org/for_media/20170404/242625.html

^{*****} <http://www.sco-marathon.com/html/page-19927.html>.

^{*****} <http://eng.sectsco.org/documents/> <http://eng.sectsco.org/load/550977/>

^{*****} <http://eng.sectsco.org/news/20201206/700145.html>

^{*****} <http://www.sco-marathon.com/html/page-19927.html>

^{*****} <http://eng.sectsco.org/documents/> <http://eng.sectsco.org/load/550977/>

^{*****} <https://www.oic-oci.org/states/?lan=en>

^{*****} https://www.oic-oci.org/page/?p_id=64&p_ref=33&lan=en İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) çerçevesinde kurulan organlar şunlardır: İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik, Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), İslam Teknoloji Üniversitesi (IUT), İslam Ticareti Geliştirme Merkezi (ICDT), Uluslararası İslam Fıkıh Akademisi (IIFA), İslami Dayanışma Fonu ve Vakıfları (ISF).

^{*****} https://www.oic-oci.org/page/?p_id=66&p_ref=35&lan=en Bu kuruluşlar İslam Ticaret, Sanayi ve Ziraat Odası (ICCIA), İslami Başkentler ve Şehirler Örgütü (İİT), İslami Dayanışma Sporları Federasyonu (ISSF), Dünya Arap-İslam Uluslararası Okulları Federasyonu (WFAIIS), İslami Armatörler Birliği Örgütü (OISA), Diyalog ve İşbirliği için İslam Konferansı Gençlik Forumu (ICYF-DC), Uluslararası Müslüman İzçiler Birliği (IUMS), İslam Ülkeleri Danışmanları Federasyonu (FCIC), İslam Dünyası Bilimler Akademisi (IAS), İslami Bankalar ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi (CIBAFI), İslam Ülkeleri Müteahhitler Federasyonu (FOCIC), OIC Bilgisayar Acil Müdahale Ekibi (OIC-CERT), İslam Ülkeleri için Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC), Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi (IIUM), İslam Ülkeleri Vergi Daireleri Birliği (ATAIC), İslam Devletlerinde Emlak Birliği (REUOS), İslam İşbirliği Teşkilatı Yayın Düzenleyici Otoriteler Forumu (IBRAF)

hizmetlerini iyileştirmek için düşük maliyetli çözümlere ihtiyaç duyduklarını dile getirmektedir. Dolayısıyla Dünya Sağlık Örgütü de sporu sağlık için uygun maliyette bir çözüm aracı olarak tüm dünyaya sunmaktadır. Öte yandan Boehmer ve arkadaşları (2004) uluslararası kuruluşların ortaya çıkan anlaşmazlıkları çatışmaya dönüşmeden barışa çevirmek için var olduklarına işaret ettiler. Elbette bu kuruluşlar bunu sağlayabilmek için bazı araçlardan yararlanmak durumundalardır. Yine Gaertze ve arkadaşları da (2001) uluslararası kuruluşların faaliyet alanları içerisinde sosyal gelişim ve kapsayıcılığa işaret etmektedirler. Yaptığımız araştırmadan elde edilen bulgular göstermektedir ki; araştırma kapsamında incelenmiş olan uluslararası ve uluslar üstü kuruluşlar spordan; farklı politika uygulamaları, eğitim, sağlık, kalkınma ve katılım amacıyla yararlanmaktadırlar. Öte yandan spor, düşük maliyetli sosyo-kültürel bir araç olarak her türlü insan faaliyeti ile ilişkilendirilebilir ve evrensel nitelikte olmasından dolayı uluslararası kuruluşların gelecekte spordan sağlık, eğitim, tıp gibi alanlarda kullanılabilecek yeni teknolojilerin gelişiminde daha da fazla yararlanabilecekleri değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altundağ, Z. (2016). Geçmişten Günümüze Şanghay İşbirliği Örgütü. *Avrasya Etütleri*, 49(1), 99-124.
- Arslan, I. (2015). 21. Yüzyılda Afrika-Avrupa Birliği İlişkileri: İki Birlik, Tek Vizyon. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 109
- Ateş, D. (2012). *Uluslararası örgütler*, Bursa: Dora Yayınları.
- Baharççek, A. (2007). Uluslararası Kuruluşların İşlevleri, 38. ICANAS (*International Congress of Asian and North African Studies*), 1, 229-242.
- Belém Lopes, D. (2016). Polyarchies, competitive oligarchies or inclusive hegemonies? A comparison of 23 global intergovernmental organizations based on Robert Dahl's political theory. *Cambridge Review of International Affairs*, 29(4), 1233-1258. DOI: 10.1080/09557571.2016.1166480
- Beyers, J. (2010). Conceptual and methodological challenges in the study of European socialization, *Journal of European Public Policy*, 17(6), 909-920, DOI: 10.1080/13501763.2010.487004
- Blokker, N. (2016). On the Nature and Future of Partnerships in the Practice of International Organizations. *International Organizations Law Review*, 13(1), 2136. doi:10.1163/15723747-01301002
- Boehmer, Charles, Erik Gartzke, Timothy Nordstrom (2004). Do intergovernmental organizations promote peace? *World Politics*, 57(1), 1-38.
- Bousfield D., Montsion, J. M. (2012). Transforming an international organization: norm confusion and the International Olympic Committee, *Sport in Society*, 15 (6), 823-838, DOI: 10.1080/17430437.2012.708284
- Carrard, F. (2011). Sports and politics on the international scene. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, 78 (1), 309, 25-32.
- Chanda, N. (2009). *Küreselleşmenin Stradışı Öyküsü* (Çev. Dilek Cenççiler). ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Dedeoğlu, B. (2011). Uluslararası örgütlerin farklı sınıflandırılma biçimleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 49(0), 15-30.
- Diamond, J. (1997). *Tüfek, Mikrop ve Çelik* (Çev. Ülker İnce). Tübitak Yayınları
- Drayton, W. (2006). Integrating social entrepreneurs into the "health for all" formula. *Bulletin of the World Health Organization*, 84(8), 591-591. <http://dx.doi.org/10.2471/blt.06.033928>
- Dubinsky, Y. (2019). From soft power to sports diplomacy: a theoretical and conceptual discussion. *Place Brand Public Dipl.*, 15, 156–164. <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00116-8>
- Eren, E. (2017). Şangay İşbirliği Örgütü ve Türk Dış Politikasında Gelecek Perspektifi. *Strategic Public Management Journal*, 3(5) , 77-94 . DOI: 10.25069/spmj.305263
- Gartzke, Erik, Quan Li, Charles Boehmer (2001). Investing in the peace: Economic interdependence and international conflict. *International Organization*, 55(2), 391-438.
- Giulianotti, R. (2004). Human rights, globalization and sentimental education: The case of sport, *Sport in Society*, 7(3), 355-369, DOI: 10.1080/1743043042000291686
- Giulianotti R. (2011) Sport, peacemaking and conflict resolution: a contextual analysis and modelling of the sport, development and peace sector, *Ethnic and Racial Studies*, 34(2), 207-228, DOI: 10.1080/01419870.2010.522245
- Greenhill, B. (2020). How can international organizations shape public opinion? analysis of a pair of survey-based experiments. *The Review of International Organizations*, 15, 165–188. <https://doi.org/10.1007/s11558-018-9325-4>

Hoyos, A., Angel-Urdinola, D. F. (2018). Assessing international organizations' support to social enterprise. *Development Policy Review*. doi:10.1111/dpr.12378

İnci, H. (2011). *Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de yerel yönetimlerin spora katkıları ve spor politikalarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Kutlu, E. (2021). İkili Anlaşmadan Bölgesel İşbirliğine: Şangay İşbirliği Örgütü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 533-553. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/64362/937221>

Lau, N., M. K., Trengrouse, P. (2004). The Corporate Social Responsibility of Sports Organizations. *International Center for Sports Studies, International Master (MA) in Management, Law and Humanities of Sports*.

Nye, J.S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public affairs.

Oestreich, J. (2012). *International organizations as self-directed actors. A framework for analysis*. Abingdon: Routledge. doi:10.4324/9780203123782.

Öztürk, M. B. E. (2018). Türkiye ve dünya ticareti içerisinde islam işbirliği teşkilatı'nın yeri ve önemi. *Sakarya İktisat Dergisi*, 7(3), 40-53.

Panke, D. (2020). States in international organizations: Promoting regional positions in international politics? *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 002070202096526. doi:10.1177/0020702020965267

Park, S. (2005). Norm diffusion within international organizations: a case study of the World Bank. *J Int. Relat. Dev.* 8, 111–141. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jird.1800051>

Ritchie, B. W., Adair, D. (Eds.). (2004). *Sport tourism: Interrelationships, impacts and issues* (Vol. 14). Channel View Publications.

Ritzer, G. (2011). *Küresel Dünya* (Çev. Melih Pekdemir). Ayrıntı Yayınları.

Scambler, G. (2005). *Sport and society: History, power and culture*. McGraw-Hill Education 2005, (UK).

Schimmelfennig, F. (2000). International socialization in the new Europe: Rational action in an institutional environment, *European Journal of International Relations*, 6 (1), 109-139.

Temiz, S., Aydoğdu, E. T. (2019). ASEAN ve Türkiye ilişkilerine bir bakış: Güneydoğu Asya'nın yükselen birliği olarak ASEAN. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19).

Uslu, N. (2018). İslam işbirliği teşkilatı ve çatışmaların çözümü. *Avrasya Etütleri*, 54(2), 27-67.

www.unhcr.org/tr/28629-uefa-ve-unhcr-multecileri-desteklemek-icin-isbirligi-yapiyor.html (Erişim Tarihi: 12.06.2021)